

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 23 fevral (Bazar günü) tarixli 120-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Yekşənbə, 23 cəmədiyəlvəlvə sənə 1337.
22 şubat sənə 1919.

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

Məhəllə-ıdarə:
Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 80 qəpik.

Türk və İslamîlə müfəd maqalələrə səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iadə edilməz.

Dərc edilən maqalatın mükafatını idarə təyin edir.

Abunə şəraiti:
Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə,
2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə.
Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə,
2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rubladır.

Elan fiatı: sətiri 3 rublə. Karratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

(keçən nömrədən məbəd)

Dəmiryol tarifiəsi

Sədr - Növbədəki məsələ dəmiryol tariflərinin təzayüdü [artırılması] haqqındaki layihədir. Söz Maliyyə-büdcə komissiyası sədri Abuzər bəy Rzayevindir.

Rzayev - Məlumdur ki, axır zamanlar dəmiryol xidməti və zəhmətkeşlərinin məvacibi artırılmışdır. Ondan bəri dövlət hər ay dəmiryoldan 8 milyon manat zərəər çəkir. Bu zərəəri azaltmaq qəsdilə Türük və Məabir [Naqliyyat və Rabitə] naziri tariflərin artırması haqqında bir layihə hazırlayıb təqdim etmişdir. Büdcə komissiyası məzkur [deyilən] qanun layihəsini müzakirə və bir qədər təshihdən sonra Parlamanə təqdim edir.

Layihədə birinci klas qiymətinin 1917-nci il qiymətlərinə nisbətən 10 dəfə artırılması təsəvvür olunurdu. Biz isə 15 dəfə artırırıq. İkinci klas Nəzarət [Nazirlik] layihəsində 8 dəfə artırılmışdır; biz 12 qat artırırıq. Üçüncü klas 6 dəfə artırılmışdır; biz 10 dəfə artırırıq. Bir də kasıbları nəzərə alaraq dördüncü klas vaqon buraxılır. Bunun bileti üçüncü klasın yarı qiymətində olacaqdır.

Müəllimlər bileti qiyməti əvvəlki qərar üzrə qalır. Bakı-Sabuncu-Suraxanı yolunda vaqonlar əksəriyyəni fəhlə övladları olduqlarından qiymətləri artırılmayıb. Hər bir yük vaqonu konduktorunun məvacibi 10 qat artırılmışdır. Baqaj və sərnişin sürətilə aparılan yüklerin kirayəsi köhnə qiymətə qarşı 24 və Seym rəqəmlərinə nisbətən iki qat artırılır. Böyük və kiçik sürətlə göndərilən mallara 16 (Seymə nisbətən 2 qat) artırılır. Malların mühafizəsi üçün alınan 1/5 qəpik vergi şimdiki 5 qəpiyədək artırılır. Komissiyon vergiləri 5 qat artırılır. Vaqon komitəsi məsərifə üçün neft vaqonları da daxil olaraq hər vaqondan alınan vergi 5 manat artırılır. Əsgəri və xüsusi yüngül şərtili tarifiə ləğv edilir. Stasyon məxarici 6 qat artırılır. Mali yüngül və vaqondan düşürmək xərci 9 qat artırılır. Qapan xərci 9 dəfə artırır. Müvafiqərdə [stansiyalarda] yükleri saxlamaq üçün alınan vergi 25 qat artırılır.

Bu layihə üzrə artırılmış tarifiə müvafiqətə [müvafiqətə olaraq] daxilə təbiiq ediləcəkdir. Beynəlmiləl nəqliyyat haqqında Gürcüstan ilə Azərbaycan arasında əqd edilmiş [bağlanmış] olan tranzit müqavilənaməsinin 10-uncu maddəsi mövcubinə [maddəsinə əsasən] bu tariflərin beynəlmiləl bir miqyasda təbiiq üçün Gürcüstan Hökuməti ilə saziş hüsuslu lazımdır. Bu barədə müzakirət davam edir. Maliyyə-büdcə komissiyonu bu tarifiə layihəsinin qəbulunu təklif edir.

Sədr - Söz Türük və Məabir naziri Xudadə bəy Məlikaslanovundur.

Məlikaslanov - Hökumətin layihəsi ilə Büdcə komissiyonu layihəsi arasında bir qədər təfəvüt var. Məsələn, biz birinci və ikinci klas biletlərini 12 dəfə artırırdıq; komissiya 15 dəfə artırırdıq. Fəqət, hökumət tərəfindən bu təshihlərə mümanət [manea] yoxdur. Burada bir iş var ki, Gürcüstan Hökuməti ilə bizim arasında olan tranzit müqavilənaməsinin 10-uncu maddəsi mövcubinə Azərbaycanla Gürcüstan arasında biri-birini göndərilən yükler tariflərinin artırılması hər iki tərəfin rızası ilə olmalıdır. Ona görə də layihənin axırında bu xüsüs qeyd edilmişdir. Əgər gürcülər bu layihəni tamamilə qəbul etməsələr, yenidən müzakirət başlamlalı olacaqdır. Fəqət, tariflərdən bir neçəsi var ki, Gürcüstan qəbul etmişdir və bu barədə danışığa mahal [yer] yoxdur. Biz isə müvafiqət [layihəni tamamilə qəbul edib, daxilə təbiiq etmə] ilə danışıq edə bilərik. Amma beynəlmiləl münasibətdə onlarız qəbul etmək olmaz.

Sədr - Söz Mustafə Mahmudovundur. (Danışmaq istəmir.) İbrahim Əbilov!

İbrahim Əbilov (sosialist) - Dəmiryol qulluqçularının məvacibləri artırılarkən tariflərin də artırılması barəsində danışıq olmuşdu. Biz demisdik ki, kirayələrin artırılması ilə ərzaq şeyləri də bahalanaçaqdır. Biz o vaxt dedik ki, kirayə artırılması! Çünki burası fəhlələrin yeni təlabatına bais olar. Ona görə ərzaq şeylərinin ucuzlaşması üçün tədbir gördülsün. Lakin gördürsünüz ki, fəhlələrə verilən məvacib onları təmin etmədiyi bir halda kirayələrin artırılması ilə kirayə də bahalanaçaqdır. Biz keçən dəfə də dedik ki, kirayə bir manat artırılmalı, alış-verişçilər bir manat əvəzinə əşyanın üstünə 5-10 manat gələcəklərdir. Malların qiymətinə bahalandırılan əleyhinə hökumət heç bir tədbir görməyir. Möhtəkirlerin istəhasına bir sadə qətkilməyir. Bu layihəni qəbul etməklə onları istəhasını daha da artırırsınız. Layihə Maliyyə-büdcə komissiyasında müzakirə edilərək bizim fraksiyamızın nümayəndəsi iştirak edib, səs verməmişdir. Bir də məzkur layihə heç fraksiyalarda müzakirə edilməmişdir. Neçə dəfə burada danışıqmışdır ki, Parlamanə təqdim olunan layihələr əvvəlcə fraksiyalara göndərilsin, taunki hər fraksiya öz rəyəni deyər bilsin. Bir dəfə burada oxumağa işdən xəbərdar olmaq mümkün olmadıqdan fraksiyamız tərəfindən təklif edilərm həm bu layihə, həm də bundan sonra idak olunacaq ümum layihələrin sürətli əvvəlcə fraksiyalara göndərilsin. Bizim fraksiyamız əsasən tariflərin artırılmasına ziddir.

Sədr - Söz hökumət üzvi Məlikaslanovundur.

Məlikaslanov - Biz bu qanunu hələ çox ləngə salmışıq. Səbəbi də budur ki, Gürcüstanla bağladığımız şərtnaməyə görə biz gərək dəmiryolu tarifiəsi haqqında tədbirlərimizi bir-birimizin rızası ilə görək. Bu cür bir qanun çoxdan gərək qəbul edilmiş olaydı. Çünki, siz bilirsiniz ki, hər şey bahalanmışdır. Məvaciblər artırılmışdır. Hətta dəmiryoluna lazım olan şeylər 100-200 dəfə bahalanmışlardır. Hal-buki biz tarifini 6-7 qat artırırdıq. Dəmiryol əmələ [fəhlə] və xidmətçilərinin məvacibini artırarkən biz fikr etmişdik ki, tarifinə də artırmaq. Lakin Gürcüstanla bağladığımız şərtnamə dolayısı ilə bu vaxtdakı gecikmişdir. Bu gecikməyə görə gündə bizim 60, 70, 80 min manata qədər zərərimiz olur. Ona görə də bu qanunu müstəsna tutaraq təclil sürətdə qəbul etməmiş təvəqqe olunur. Əgər indi bu qanunu qəbul etməsəniz, zərərimiz get-gedə artar. Zənnimə, bu məsələni fraksiyalara versəniz də heç bir şey dəyişə bilməz. Çünki, Büdcə-maliyyə komissiyasında bütün firqələrin nümayəndələri olduğu halda qəbul olunmuşdur. Mən xahiş edirəm, bu gün məsələyə baxıb qurtarasınız ki, xəzinəyə zərər dəyməsin.

Möhtərəm məbuslar! Siz bilirsiniz ki, Azərbaycanın mədxil mənbəyi ancaq neft ilə dəmiryoludur. Hal-hazırda vətənimizdən istədiyimiz qədər neft ixrac edəmməyirik. Dəmiryollarımız da bu halda bundan zərəər verilir. Vəhalonki [halbuki] Rusiyanın ən mədxiləli yollarından biri də Qafqaziya dəmiryolu idi. Əgər işlər böylə gedərsə, xəzinə əlbəttə çox zərəər çəkər. Tək kağız pul kasməklə bir nəticə əldə ediləmməz. Kağız pul na qədər artıq çixsa, qiyməti o qədər askilər və hər şey o nisbətə bahalaşar. Bunun müqabilinə öylə tədbir görməlidir ki, əhalidən bir şey çıxarıb zərərimizi onunla bir qədər yüngülləşdirək.

Sədr - Daha söz istəyən yoxdur ki? Söz doktor [Musa bəy] Rəfiyevindir.

Rəfiyev - Əbilov cənablarının müzakirələri doğrudur. Hər bir qanun Parlamanın ümumi iclasında müzakirə edilmədən əvvəl fraksiyalara göndəriləməlidir ki, fraksiyalar onunla əşinə olsunlar ki, qanunu səsə qoyanda nəyə səs verdiklərini bilsinlər. Amma bu layihə təclildir. Türük və Məabir naziri söylədi ki, Qafqaziya dəmiryolu

həmşə xəzinəyə mənfəət gətirən bir yoldur. Şimdi siz bu yolun mədxilinə baxsanız görürsünüz ki, dekabr ayında 5 milyon mədxil verməmişdir. Yanvarda da bu miqdardan artıq olmamışdır. Amma yanvardan bəri məvaciblər artırılmış olduğundan məxaric 13 milyona qalxmışdır. Görürsünüz ki, bu sürətlə ayda 8 milyon manat zərəər hasil olur. Şimdi əgər bu tariflər artırılmasa, o halda dəmiryolu həmşə mənfəət gətirmiş olduğu halda indi hər ay 8 milyon olmaq üzrə ildə 96, bəlkə 100 milyon manat zərəər verəcəkdir. Azərbaycanın cəmi məxarici ayda 600 milyondur. Bunun da beşdən bir hissəsi dəmiryoluna düşür. Heç bir xəzinə buna dayanmaz. Öylə isə tədbir görməlidir ki, bari bu vaxtdakı, əsasən mənfəət verməkdə olan müəssisələr heç olmasa, mənfəət gətirməsə də, zərəər də verməsinlər. Binaəniyyə [ona görə], mən təklif edirəm Türük və Məabir Nazaratının bu layihəsi qəbul edilsin ki, tezliklə təbiiq oluna bilsin.

Sədr - Söz İbrahim Əbilovundur.

Əbilov - Mən məsələnin əsası üstündə danışımaq istədim. Yalnız dedim ki, layihə fraksiyalara verilmiş olsaydı, bəlkə dəmiryolu mədxilinin artması barəsində ayrı yollar tapmaq olar, bu sürətlə də xəzinənin zərəəri qapadılardı. Şimdi biz dəmiryolun sair mədxillərini bilməyirik ki, fikrimizi bəyan edərk. Doktor Rəfiyev layihənin fraksiyalara verilməsi əleyhinə olaraq deyir ki, qanun təclildir.

Möhtərəm məbuslar! Xətrinizdə varmı ki, keçən iclasın birində də yəni bir qanun layihəsi təqdim olunduqda təclildir deyər təsdiq etdirirdi. Hər dəfə də böylə ola bilər. Ona görə təklif edirik, qanun layihələri bir həftə qabaq fraksiyalara göndərilsin ki, fraksiyalar qabaqça öz arasında müzakirə edib Parlamanəda məsələyə baxılıduqda nəyə səs verdiklərini bilsinlər. Bir də dedilər qanun fraksiyaya verilsə gecikəcəkdir. Bir qanun na qədər təclil olsa da bir həftə təxirə gec olmaz. Halbuki tədqiq olunmadan qəbul ediləsə, nəticəsi yaxşı çıxmaz. Deyirlər dəmiryolu zərəər verir. Bali, verir. Lakin gərək sair mədxil yollarını da düşünək. Məsələn, bilet məsələsindən başqa qeyri işləri dəyişdirmək, vaqonları artırımaq və daha na kimi yolları varsa, ətrafıca düşüncəyə tapmaqla işi dəxi də yaxşı düzəltmək olar. Heç düşünməyirik ki, bilet qiymətlərini artırımaqdan hasil olan kardan [qazandıran] daha böyük zərəər qəpəq surəti ilə biletətsiz gəndərləndirən hasil olur. Bu qiymətlərin artırılması ilə bəlkə bir paraların mədxilə daha da artacaqdır. Qeyri bir çox şeylər də var ki, onlardan mədxil artırmaq olar, nainki yalnız malların tarifəsini artırmaq. Bununla zərəər qapanmaz. Tutalım ki, biz tarifəni artırıduq, həman dəm alış-verişçilər bundan istifadə edəb, siz bir manat artırırsınız, onlar 5-10 manat artırıraçlar. Genə fəhlə bahalıduqdan dolayı məvaciblərinin artırılmasını tələb edəcəkdir, sonra da biz yığıb dəyəycəz bu fəhlələrə baxın, onların məvaciblərini artırırsınız, bu gün genə də tələb edirlər, bu insafsızlıqdır, dəyəcəz.

Layihəyə keçərək deyirik ki, nə dəmiryoldan xəbərimiz var, nə də qanundan. Ona görə təklif edirik, bu qanunlar qabaqca fraksiyalara verilsinlər, sonra Parlaman müzakirəsinə qoyulsunlar. Nə qədər təclil olsa da fraksiyaya göndərmək lazımdır.

Sədr - Söz Türük və Məabir naziri Məlikaslanovundur.

Məlikaslanov - Mən bu layihə xüsüsündə bir qədər məlumat vermək istəyirəm. Məbuslardan Əbilov öylə deyir ki, guya bu qanun havadan dalıb buraya düşübdür. Bilməlisiniz bu layihə gəlib buraya çinxıncı bir neçə komissiyadan keçmişdir. Dəmiryol tariflərinin artırılmasından başqa hər cür mədxil yolları da, vaqonun artırılması da həp nəzərə alınmışdır. Tarifənin artırılmasından hasil olan 3 milyon manat, yənə də 8 milyonluq zərəəri qapanmayır. Hərğah biz bütün zərərləri çixarmaq üçün yalnız tarifələri artırmaqla kifayət edib dəmiryolun başqa işlərini düzəltməyə və mədxilin çoxalmasına çalışmasaydıq, o vaxt tarifini 8 qat artırmaq lazım gələrdi. Vəhalonki biz ancaq birdən ikiyə qədər qat artırırdıq. Vaqonların çoxalmasında da çalışırıq ki, mədxil artırsın. Bununın hapsi nəzərə alındıqdan sonra layihə təqdim edilmişdir. Yenə təkrar edirik ki, dəmiryolları hər gün 70-80 min manat zərəər verirlər. Ona görə rica edirik, layihəni təxirə salmayıb, bu gün qəbul edəsiniz.

Sədr - Söz Əhməd Cövdat [Pepinov] əfəndinizindir.

Əhməd Cövdat (sosialist) - Əfəndilər! Nəca ki, nazir əfəndi söylədi, doğrudan da yolların və xəzinənin zərəəri o qədər çoxdur ki, bunun qabağını almaq lazımdır. Məlumdur ki, Zaqafqaziya dəmiryolu Rusiyyə yollarının ən mənfəətli idi. İndi isə ayda 8 milyon zərəər verir. Bunca zərəərə təhəmmül ediləmməz, lakin Dəmiryol naziri burada bizə müəyyən bir rəqəm göstərmədi. Dedilər ki, dekabr ayı hesabı ilə yolun zərəəri ayda 8 milyondur. Bu doğrudur, amma ayların arasında təfəvüt var. O zaman türklər Bakıdan gədirəldi, və-qonlar onların alında idi. Oktyabr ayı ondan da fəna idi. Fəqət, o vaxt əhval qeyri-təbii idi. Amma yanvar ayında böylə deyildir. İraliki aylara nisbətən əhval yaxşılaşmışdır. Nazir həzratları yanvar haq-qində bizə məlumat verməyildi gərək yolun mədxili, məxarici nədir. Bəlkə 8 milyon deyil, azdır. Təəssüf ki, bu barədə məlumat verilmədi. İndi biz burada dekabr ayını ölcü götürürüz, amma bu düz olamaz. Zira dekabr ayında zərəər artıq idi, yanvar ayında isə zərəər ola bilər ki, az olmuş ola. Hər halda zərəəri qapanmaq lazımdır. Bunun üçün bilet ilə kirayənin artırılması təklif edirlər və deyirlər ki, qanun qəbul olunmadıqca gündə 70-80 min manat zərəər var. Yoldaşımız Əbilov dediği kimi tarifi artıduqda malların qiyməti də artacaq. Bu da əhali və fəhlə üzərinə gələcək, pul isə möhtəkirlerin cibinə girəcəkdir. Yoldaşımız deyan kimi əgər bilsək ki, bu gün tarifələri artırmaqla işlər tamamilə düzələcək və 100 milyon zərəər olmayacaqdır, o vaxt layihəni qəbul edərdik. Fəqət, biz bilirik ki, böylə olmayacaqdır. Tarifənin artması ilə mallar bahalanaçaq, fəhlə də məvacibinin artırılması barəsində tələbat verəcəkdir. Nazir gəlib yenidən tariflərin artması haqqında layihə təqdim edəcəkdir. Bu sürətlə onlar artırıcaq, biz artırıcağız. Bunların həpsi əsasən düz olmasındandır. Hökumət çalışıb bəhəliğin qabağını almaldır. Bu barədə keçən dəfə burada üç gün danışıduq. Bu qədər danışıq bir nəticəsi olub-olmadığını bilməyirik. Hərğah hökumət bu barədə bir tədbir görmüş olsaydı nəticəsinə görərdik. Mərkəzi Ev Komitəsi kimi bir müəssisənin tədbiri ilə çərəyi ucuzlaşdırmaq mümkün isə, onun sayəsində bazarda malın qiyməti düşsə, Səntrodomun [Mərkəzi Ev Komitəsinin] qüvvəti çatan bir şeyə, Hökumətin qüvvətini qətməzmi? Hökumət də qənd, çay və sair şeyləri özgə yerdən alıb gətirsən, ucuz qiymətlə əhaliyə satışın və bu sürətlə bazarda malın ucuzlaşmasına səbəb olsun. Vəillə [yoxsa] həman stanok [dəzgah] işlə işləyib billərmən [dəyanmədən] pul çıxarıcaqdır və bəhəliğin qabağını almaq mümkün olmayacaqdır. Zənnimə, Dəmiryol Nazaratı çalışıb yul ilə gedən ingiliss və Könüllü əsgərlərdən para alsə və yoldakı bir para hərəkətlər fər edilib [aradan qaldırılıb] işlər nizama salınsa, dəmiryolun zərəəri 3-4 milyondan da əskik olar ki, buna da hökumətimiz təhəmmül edə bilər. Məlumunuzdur ki, oktyabr və noyabr aylarında dəmiryolun mədxili yox idi, zərəəri vardı. Bu zərəər o vaxt təhəmmül olunurdu. İndi isə mədxilimiz də var. Fəqət, burasını da nəzərə almaldır ki, dəmiryolunda vəziyyət sabiq Rusiyyə zamanındakı kimi deyildir. Ona görə na tövr olsa da indi zərəər çixarmağıdır. Bu zərəərə də təhəmmül etməliyiz.

Məlum olduqcu üzrə bizimki kimi Gürcüstan dəmiryolları da zərəər verirdiyindən Gürcüstən Türük və Məabir naziri də tarifənin artırılması haqqında Parlamanə bir layihə təqdim etmişdi. Fəqət,

Parlamanə tariflərin artırılmasını qəbul etməyib, yolun nizama salınması və bəhəliğin önünün alınması üçün tədbirlər görməsini təklif etdi və bir müddət də zərəərə dözməyi təhti-qərara aldı. Biz dəxi bu zərəərə həlalik təhəmmül etməliyiz. Bu layihə Büdcə komissiyonunda müzakirə olunan zaman bizim fraksiyanın nümayəndəsi biletlərin artırılması əleyhinə səs verməmişdir. Bir də layihədə birinci və ikinci klas biletlərinin qiymətinin 50 faizə, amma üçüncü klasın 60 faizə artırılması təklif olunur. Halbuki bu klas ilə gəndələr kasıblardır. Ona görə üçüncü klasın biletini əz bəhəldəndirməlidir ki, kasıbların gücü çatsın. Əlavə, hökumət o nöqtəyi-nəzərdə olmamaldır ki, hər yerdə qiymət artır, bizdə də artınsın. Hökumət ancaq mədxilə artırımaq üçün qəti tədbirlər görməlidir. Bizim fraksiyamız bu rəydədir ki, tarifənin artması ilə bu zərərlərin önünü almaq olmaz.

Məsələnin digər cəhətinə gəldikdə deyirlər ki, bu layihə təclildir. Məlum olduğu üzrə keçənlərdə də bir təclil layihə vardı, şimdiki Büdcə komissiyasında yənə bir təclil layihə var. Ola bilər ki, sonralar da olsun. Keçənlərdə dediyimiz kimi yənə təklif edirik ki, qanun layihələri Parlamanə müzakirəsinə təqdim olunmuşdan əvvəl fraksiyalara verilsin ki, onlar layihəni müzakirə edərkə rəylərini deyə bilsinlər.

M. Ə. Rəsulzadə (Müsavat) - Müzakirə edilən məsələdə iki əsas var. Birə budur ki, qanun müzakirə olunmuşdan əvvəl fraksiyalara verilsin. Əvət, fraksiyalara qanunları əvvəlcə göndərməlidir ki, məbuslar layihənin məzmunundan xəbərdar olsunlar və Parlamanə müzakirə olunarkən idrakla rəy versinlər. Bu məsələ o qədər sarıh və aşkardır ki, əleyhinə olmaq qeyri-mümkündür. Bu təklif Parlamanə tərəfindən ilk dəfə vəaqə olmayıb. Keçəndə də bir qanun barəsində müzakirə vaxtı qanunların qabaqca fraksiyalara göndərilmələri haqqında bir qərar qəbul olmuşdu. Fəqət, aparatın xarəbliğdəmi, ya nədənsə qanunlar daima təclil olurlar. Şimdiki yənə təclildir, deməli, bu da o sürətlə təclil qəbul olunsə, bir daha təclil qanun təklif edilər və bu sürətlə xəbərsiz heç zaman kasılmaz. Sosialistların bu xüsüsədi fikirlərini tamamilə iştirak edərm. Mümkün olduğu qədər Parlamanə təclil qanunlardan xilas etməlidir. Ona görə, şimdiki təclil sürətdə təklif olunan qanunun "təclil" gəlməsində "eyn" hərfini "əlif" əvəz etməklə təclil qanunu təclil etsək [təxirə salsaq] daha müvafiq olar.

Məsələnin ikinci cəhəti budur ki, Sosialist fraksiyası biletlərin qiymətinin artırılması əleyhinədir. Öylə təsəvvür edirlər ki, bu sürətlə bəhəliyə səbəb olunar və nəticədə təkrar əmələlər məvacibinin artırılmasını mövcub olaraq [artırılmasına səbəb olaraq] pul kəsən makina [məşin] daha ziyadə işləyəcəkdir. Bu öylə bir məsələdir ki, ona artıq dəracadə ehtiyatla yaxınlaşmalıdır. Fəqət mənə öylə gəlir ki, vəaqə olan təkliflə pul makinası daha çox işləyər. Çünki əgər məvaciblərin artırılması gəlirdən deyil, xəzinədən veriləcək olarsə, o zaman makina daha çox işləyəcək. Kağız pulun miqdarı çoxalacaq, eyni zamanda qiyməti də əskilərkə, şeylər daha da bahalanaçaqdır. Burada deyirlər ki, biletlərin qiyməti artırılmaqla, bahalıq da artar. Bu doğru deyildir.

Əlbəttə, mümkündür ki, başqa vasitələr və yollarla bu zərərin önu alın bilsin. Dəmiryolun xərci yalnız 8 milyon deyil, bəlkə daha fəzlidir. Burada yalnız biletin qiymətini on dəfə artırmaqla 100 qat artmış məsərifə ödəmək olmaz, məsələyə diqqətə yanaşmalıdır. Əsas etibarı ilə biletlərin artırılması həvəti zərərləndirirsə, kağız pul miqdarının artması daha da zərərdir.

Fəqət, bununla barəbar qanun layihəsinin fraksiyalara verilməsi haqqında təklifə israr edənlərsə, biz də iştirak edərik.

Sədr - Söz Yusif Əhmədovundur.

Əhmədov (Müsavat) - Zənnimə, məcburuz bu layihəni qəbul edək. Ona görə ki, buyurdular ki, gündə 80 min manat zərəər var. Qanun bu qədər gec qəbul ediləsə, zərəər o qədər artırılaçaqdır. Lakin onu çox saxlamaqla yənə də bəhəliyə də qərar ediləmməz. Bəhəliğin şiddət etməsinə səbəbi burada deyildir, başqa cəhətlərdədir və bu səbəbləri əskiltmək, bəhə şeyləri ucuz etmək, zənnimə, Türük və Məabir nazirinə deyil, Ərzaq Nazaratına aid bir məsələdir. Bu bir azardır ki, illət hərasində olmağı tapmaq qəzetələrdə də çox yazılır, cəmi Yevropa ağıllıları və tacirləri də bundan acizdirlər. Bu bir çətin məsələdir. O vaxt ki, mal olmadı, əlbəttə bahalanaçaqdır. Mal olsa, təbii, özü-özlüyündən ucuzlaşacaqdır. Malların məmləkətdə idxali məsələsində də Türük və Məabir nazirinin alında bir çərə varsa, o da yolların yaxşılaşdırılması və ərzaq gətirəyini asanlaşdırılmasıdır. Bahalıya qarşı tədbirləri gərək Ərzaq naziri görsün. Əhli-xıbrandan [mütəxəssislərdən] lazim olan adamları çəğirsən, işləsin. Odur ki, mən keçən dəfə də yolumu işləmişdim ki, Ticarət Nazaratı indində [nəzəndə] tacirlərdən ibarət bir komissiyon olsun. O komissiyə təşkil ediləsə, əlbəttə, nazirin işi asan olar. Mən sizə inandırırəm ki, xəstənin hakimə nə qədər ehtiyacı varsa, ərzaq işlərinin də tacirlərə o qədər ehtiyacı var. Mən özüm tacirlər nümayəndəsi olduğum üçün təkrar Parlamanə təklif edirəm, bu məsələlərə baxmaq üçün bir komissiyon təşkil olunsun və məsələ ətrafıca müzakirə edilsin. O vaxt bəhəliğin önü alınar. Mən yənə təklif edirəm ki, Türük və Məabir Nazaratından varid [daxil] olmuş qanun layihəsini Parlamanə tamamilə qəbul etməsə də bəri Gürcüstən Hökumətinin qəbul etmiş olduğu maddələri qəbul etsin. Çünki məzkur [deyilən] maddələri gürcülər fevralın birindən etibarən daxilə təbiiq edirlər və beynəlmiləl təbiiq üçün bizim qərardadımız məttəldilirdir.

VİLSONUN NİTQİ MÜNƏSİBƏTİLƏ

Hərbi-ümumidən sülhi-ümumiyyə keçən ələmi-bəşəriyyət şimdiki Parisdə, o başdan-bəşə qanlı bir inqilabın mərkəzi, Yevropa mədəniyyəti və siyasetinin mənbəyi Fransanın paytaxtında qurulan Sülhi-Ümumi Konfransına ənzəri-diaqqatın [diqqət nəzarətini] dikmiş, bir həyəcanı-istiqlal [gələcək həyəcanı] ilə oradan çixacaq qərarları bəkləyir. Sülhi-ümumi, o müsəlman [əmin-amanlıq] və səadətərdən biridir ki, yuxlan şəhərlər, sönmə və məhv olan xani-manlar, qeyb olan mədəniyyət və ırfanlar, tökülən qanları təlafı [kompensasiya] edəcək, təlafisi fən bir afəti-ümumiyyəni dəf eyləyəcəkdir. Hərbi-ümumi imperialistlər tərəfindən mütaqəbil və mütabiq [qarşılıq] və bir-birini yuğun] bir hələti-ruhiyyədən doğdu. Sülhi-ümumi də yənə imperialistlərin ahəngdar bir hələti-zehniyyəti ilə südür edir [əmələ gəlir].

Hərbi-ümumidə sərbəst [inadkar] siyasələrin cəvvaliyyəti [haraktətiliyi], millətlərin həyəcanı əmil oldu. Sülhi-ümumidə təcrübədə [təcrübəli] diplomatların zəkəsi ilə rayı-əmi [ictimaiyyətin fikri] etilaf edərək [uzlaşaraq] nəfiz olur [nufuz edir, təsir göstərir].

Hər ikisi də, hər və sülh də aşağı-yuxarı qüdrət və qüvvətlərin uyusması nəticəsində təzahür edən bir keyfiyyət olduğu bir dəfə daha təəyyün edir [özünü göstərir].

Hərbi-ümumidə qanlı dövlət və millətlərin əvəzi-mədəniyyət və təhəkkümləri eşidilirdi. Sülhi-ümumidə məğlubların xüsrənləri [ziyanları] görüldü. Sülhi-ümumidə qaliblərin hökm və əmrnamələri hərbi-ümumidəki zə'fiyyət və məqhuriyyəti-əsgəriyyəni [zəiflik və hərbi məğlubluyyətlər] təlafı edir!

*Lañət sənə, ey səbiqeyi-qeyrat!
Bir günde məhv olan min illik şöhrət!*

Bu əralıq dünyanın ötəki ucunda hərbi-ümumiyyə müəyyən və əsaslı bir prinsiplə daxil olan Amerika, imperializmin acı təcrübələrindən bütün bəşəriyyəti təxlis [xilas] etmək üzrə Vilson prinsiplərini müdafiə edir. Öylə bir müdafiə ki, qüvvətlərin müvəzinası ilə sülh və hərbi riyazəti vücuda gətirmək ehtiyadında [vərdişində] bulunan Yevropa dövlətləri bunu bir istehzəyi-müqəddərat [təleyin istehzası] olaraq məğlublara eşitdirmək surətilə qəlibiyyətin vicdani məsərəttindən [sevincindən] şərafətlər.

Müsyö Vilson bir əmrəlik olmaq və Yevropanın imtiyazlı həyat və tikanlı siyasətlərindən təcrüddə etmiş [təcrid edilmiş] bulunmaq etibarilə Amerikanın dəmir və çalığ həyat və siyasetlə əmil olur [əməl edir]. Siyaset basit, fəqət cahənbəhə: bütün millətlərə haqqı-hürriyyət və müsəvat, yaxud da: və mə hakəmtüm beynənnəs ən təhkümü bilədi.

Vilsonun üç gün əvvəl Parisdə ümumi bir surətdə açılan Sülh Konfransında irad etdiyi [söylədiyi] nitq başdan-aşağı radikal bir dövlət adı ilə radikal bir demokrat fərdinə yaxşıcaq bir tərzdədir. Rəisi-cümhür, təcrübələrindən bəhs edib, gördüklərindən anlatır. Yevropa və Asiyada sülh nə əsasda qurula biləcəyini izah edir və həp o Cəmiyyəti-Qəvamın [Millətlər Cəmiyyətinin] bütün millətlər üçün siyasi, milli bir ikisiri-ali olduğunu isbat edir. Fəqət, muşarıleyyə [adı çəkilən şəxs] bu xüsüsə az-çox örtülü bir əndişə ima edir.

"Cəmiyyəti-əqvam canlı bir qəbiliyyətlə əlməli, adi bir şəkiliyyətdən çixmalıdır. Cəmiyyəti-əqvamın həvəti, bəzi müşküləti həll etməklə təhdid [məhdud] edilməməli, bütün millətlərin mənafevi-ümumiyyəlinə də müdafiə etməlidir. O müqəyyəd və ehtimamlı [müqəyyəd olan və narahət] gözəlini qəppamayan bir millətlər başı olaraq təzahür etməlidir. Biz onu canlı bir əhliyyət və istedad halına gətirməzsək, bütün millətlərin əmniyyəti və etimadlarını iğfal [puç] etmiş olarız."

Vilson bu sözləri ilə Yevropa dūvəli-müzəmməsi [böyük dövlətləri] ilə Amerika Cəməhiri-Müttəfiqəsi [Birlişmiş Ştətləri] arasında nasil bir siyaseti-ruhiyyəyə ayırlığı bulunduğunu göstərir. İttifaq etmiş bir dövlət olmaq etibarilə Amerika bir itkiləf sürətində deyil, fəqət bir ixtari-mükərrər [təkrarlanan xəbərdarlıq] şəklində Yevropaya sülh prinsiplərini elan edərkən sübhə yoxdur ki, 88 milyonluq radikal və liberal Amerika demokratiyasının mənafevi-həqiqiyyəsinə millətlərin məzhəri-hürriyyət və hakimiyyət [hürriyyət və hakimiyyəti nail] olmasında gərrir.

Qərib[ə]dir ki, Vilson nitqinin ikmal etdikdən [başa vurduqdan] sonra Yevropa dövlətləri "Cəmiyyəti-Qəvam" üçün müqəbil [qarşı] bir planla fəaliyyətlərində davam edirlər. Vilson bütün millətlərin eyni dəracədə məzhəri-həq olmalarını tələb edərkən, Yevropa dövlətləri qalib dövlət və millətlərlə bir "Cəmiyyəti-əqvam" təməlini qurmaq istəyir.

Vilson Yevropa və Asiya millətlərinin hal-hazırda quruluşlarına bir xətti-bütlan çıxarkən [Avropa və Asiya millətlərinin hal-hazırkı quruluşlarının üstündən xətt çəkərək, onları etibarsız sayarkən]

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 23 fevral (Bazar günü) tarixli 120-ci nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Amerika ordusu

Vaşiqton Vəkillər palatası 540 min daimi ordu saxlanması haqqında olan qanun layihəsini rədd etdikdən sonra bir milyon dollar hərbi istiqraz qanununu qəbul etmişdir. Bu qanun üzrə sülh zamanında 175 min nəfər könüllü cəm etmək olar. Xidmət müddəti bir il olacaqdır.

Müharibə məsuliyyəti

Berndən teleqraf edirilər ki, Sosialist Konfransı hal-hazırda müharibə məsuliyyəti məsələsini təhqiq etməyi qərara almışdır. Fransız nümayəndələri Mistral, Rensud və Toma müharibə məsuliyyətinin Almaniyə öhdəsində düşdüyünü bir neçə həqiqətlərlə isbat edib alman sosialistlərinə oynadıqları rollarını qeyd etmişlərdir. Alman nümayəndəsi Vels tək bir Rusiyanın müqəssir olduğunu isbat etmişdir. Vels dəniz mühasirəsi dəhşətlərindən söyləyib vad etmişdir ki, Almaniyanın aski üsulu heç vaxt bərpa edilməyəcəkdir.

İngiltərə və Avstraliyada zökəm xəstəliyi

Bu axır vaxtda İngiltərə və Avstraliyada zökəm xəstəliyi şiddətlənmişdir. Edinburqda 138 nəfər həlak olmuşdur. Bunların 90 nəfəri bu xəstəliyə mübtəla olanlardır. Qızaqda isə 262 nəfər həlak olmuşdur.

Sidneydən göndərilən teleqrafda deyilir ki, bu xəstəlik bütün Avstraliyanın həyatına sui-təsir etməyəcək. 50 min nəfər adam işləməyir. Melburnda və Sidneydə mağazalar və küçələr boş qalır. Xəstəxanalar dolu olduğundan yeni xəstələri qəbuldan imtina edirlər.

İngiltərədə əsgər cəmi

London - Çörçil irad etdiyi [söylədiyi] nitqində demişdir: Hal-hazırda İngiltərədə 2 və 3 il müddətə yeni orduya qoşun cəm edilir. Hər gün mindən ziyadə yazılan vardır. Reyndə müntəzəm qoşun saxlamaq vacibdir. Ta ki, onun sayısında Almaniyayı tərkislah edərilib intiqam almaq mümkün olsun.

Müttəfiqlərin tələfatı

Bu Avropa müharibəsində Fransanın tələfatı böylədir: 4 torpedo, 4 silahlı kruvazer [kreysler], 1 kruvazer, 4 böyük torpedo, 8 minonos, 14 sualtı qayıqı, 62 müsəllah gəmi, 17 başqa gəmilər. Ələlümum, Fransanın 110 min ton gəmisini qərq edilmişdir. İngiltərənin 550 min ton, Almaniyanın 350 min, İtaliyanın 76 min, Avstriyanın 65 min, Amerikanın 17 min tonluq gəmiləri qərq edilmişdir. Fransanın 31 yanvaradək 7 milyard 280 milyon lira müharibə xərçi olmuşdur. Bu məbləğin 720 milyonunu naloqlardan [vergilərdən] alınıb, 6 milyard 500 milyon isə borc alınmışdır.

Müxtəlif xəbərlər

Berlin - Poznanda bütün cəbhələrdə nemeslərlə polyaklar arasında ciddi müharibə davam edir. Amsterdam - İspaniyanın cənubi qitələrində [hissələrində] əmələ [fəhlə] hərəkatı gündən-günə artır. Sevildə [Sevilədə] mädən əmələlərinin ümumi tətili başlanmışdır. Turində əmələlər arasında həyəcan vardır.

QƏZƏTƏLƏRDƏN

Vladıqafqaz əhvalı

Vladıqafqaz haqqında verilən xəbərlərə görə, şəhər tamamilə Könüllü ordu komandanlığı əlinə keçmişdir. Adı həyat bərpası üçün komandanlıq tərəfindən tədbirlər görülür. Müharibə əsnasında şəhərdə qonşu kəndlərə qaçanlar təcridlə şəhərə övdət edilirlər [qayıdırlar]. Könüllü ordu ilə inqışlar arasında olu müharibədə hər iki tərəf, ələlxüsus inqışlar böyük tələfata düşər olmuşdur. Kantşevə, Bazorkino kəndləri tamamilə yandırılmışdır. Hal-hazırda Vladıqafqaz yolu açılıb bolşeviklərin hökəmrənliyi əsnasında Gürcüstanda olan adamlar vətənlərinə qayıtmaqdadırlar. Vladıqafqazdan 1600 nəfərə kimi qaçan bolşeviklərin müqəddəratı məlum deyil. Ravayətə görə, onlar inqışstandadırlar. Bunlar Gürcüstana getmək üçün tədbirlər görməkdədirlər. Dağıstan Hökuməti İngiltərə komandanlığının razılığı ilə Könüllü ordu ilə sazış girmişdir. Keçən günlərdə Tiflisdən Vladıqafqaza qaçanlar ilə bir neçə avtomobil yola düşmüşdür. Bolşeviklər Vladıqafqazda ağalığı etdiyi zaman Vladıqafqaz şəhərinin Tiflisdə olan Bələdiyyə idarəsi heyəti bu günlərdə Vladıqafqaza əzimət edəcəkdir [gedəcəkdir].

Şimali Qafqaziyada bolşeviklər

Tiflisdə olan İngiltərə heyəti xəbər verir ki, Könüllü ordu tərəfindən təqib edilməkdə olan bolşeviklər Şimali Qafqaziyada geri çəkilmişdir. Kizlyar Könüllü ordu tərəfindən işğal ediləndən sonra bolşeviklər Baqili və Aleksandrovsku boşaltmışlardır.

Zaqafqaziya və Amerika

“İskra” qəzetəsi yazır ki, Batumda alınan xəbərlərə görə, Müttəfiqlər Zaqafqaziyaaya Amerikanın məntəqəyi-mənafəyi [maraq dairəsi] altında bulunan bir ölkə kimi baxırlar.

İngilislərin general Denikinə əmr

Tiflisdən xəbər verirlər ki, orada olan İngiltərə heyəti ingilis məmurlarının aşığıdakı rəsmi məlumatını dərc etməyi xahiş etmişdir: Könüllü ordu İngiltərə heyətinə verdiyi təminatına baxmayaraq Soçi nahiyəsində hücum etdiyinə görə, İngiltərə Hökuməti general Denikinə əmr etmişdir ki, öz əsgərlərini məzkur [adı çəkilən] nahiyədən çıxarsın.

TÜRKİYƏDƏ

Türkiyədə təzə firqələr

Türkiyədə Sosial-Demokrat firqəsi misali “Zəhmətkeş firqəsi” təşkil edilmişdir. “Demokrat firqəsi” dəxi vücuda gəlmişdir ki, bunun da başçısı İbrahim bəy Kamil paşa kabinası düşəndən sonra Romaniyaya qaçmışdır. Hal-hazırda isə İstanbula qayıtmışdır.

Albaniyanın tələbatı

İstanbula Alban komitəsi təşkil edilmişdir. Bu komitənin məqsədi 1913-üncü ildə London Konfransında qoyulmuş olan Albaniya sərhədinin genişlənməsi və Albaniyanın müstəqil olmasını təbliğ etməkdir. Məzkur [adı çəkilən] komitə öz tələbatını Vilsonun maddələri ilə əsaslandırır. Bu məqsədlə bir müxtirə [nota] hazırlanıb İngiltərə, Fransa, Amerika və İtaliya nümayəndələrinə verilmişdir.

CÜMƏ GÜNKÜ
MÜHÜM XƏBƏRLƏR

Helsinqfors [Helsinki] - Petroqraddan gəlmiş olan fərarilər xəbər verirlər ki, Petroqradda olan köhnə Rusiya saldatları arasında üsyan əmələ gəlmişdir və bunun nəticəsi olaraq Petroqradda pulemyotla atışma başlanmışdır. Kronştadt toxpanası Petroqradi bombardman edir. Petroqradda küçələrində bir çox yığılmamış meyitlər vardır.

İtaliyanın tələbi

Paris – Bu günlərdə Afrikadakı müstəmləkə sərhədlərinin dəyişməyi gözlənilməyindən, İtaliya nümayəndələri Trablus sərhədinin düzəlməsini tələb etmişlərdir. Türkiyə-İtaliya müharibəsi zamanında bağlanan əhdnamə ilə Fransa və İngiltərəyə keçmiş olan yerlərin şimdiki İtaliyaya verilməsi İtaliya nümayəndələri tələb edirlər. Bundan əlavə, İtaliya nümayəndələri tələb edirlər ki, Cibuti və İngiltərəyə müttəəllif [maxsus] Somalilandda da İtaliyaya verilsin. Hərgah, Beynənnəhrəyni ilə Suriya İngiltərə və Fransaya keçəcəkdir, o zaman İtaliya da [Kiçik] Asiyada Adalya [Antalya] vilayətini tələb edəcəkdir.

Böyükadada şura

Prinsf [Prins adaları] - Böyükadada olan şura müəyyən bir məhiyyət alır. Qət olunmuşdur [qərarə alınmışdır] ki, bolşevik və ən sağ monarxistlərdən başqa hamı firqələr bu şurada iştirak edəcəklər.

Rusiyada olan hərbi qüvvələrin və sabiq Rusiya əyalətləri[nin] (yani təza təşkil olunmuş cümhuriyyətlər) hamı nümayəndələri iştirak edəcəklər. Şuranın qəsdı odur ki, Paris tabiri ilə Rusiya məsələsində vahid bir cəbhə əmələ gətirsinlər və bu vaxta qədər Rusiyada vururmuşda olan müxtəlif firqələr bərişsinlər.

Almaniya qayıqlarının tələfatı

Rəsmi surətdə indi anlaşıdır ki, bütün müharibə zamanında Almanıya sualtı qayıqları tərəfindən 15 063 786 tonluq ticarət gəmiləri qərq edilmişdir. Müharibədən qabaq olan paraxodlar isə 10 811 584 ton əskilmişdir.

NƏZARƏTLƏRDƏ
[NAZİRLİKLƏRDƏ]

Ümuri-Xeyriyyə və Nafia Nəzarətində

- Ümuri-Xeyriyyə və Nafia Nəzarəti [Sosial Təminat Nazirliyi] öz məmurunu Salyana göndərmişdir ki, oradan fəqir əhali üçün buğda və başqa ərzaq alsın. Aldığımiç məlumata görə, məmur orada bir neçə min put haləlik buğda almışdır.

- Parlanm tərəfindən Qarabağ qəzqınları və ora əhvalına dair məlumat cəm etmək üçün göndərilən xüsusi komisyən övdət etmişdir [qayıtmışdır]. Komisyən bu yaxın zamanda Qarabağ əhvalı barəsində məlumat verəcəkdir.

Dövlət Müfəttişlikdə

- Hökumət qatnaməsina görə, dövlət müfəttişi [Əliəğ] Həsənov həzrətləri tərəfindən Tiflisdəki Azərbaycan siyasi mürəxxəsiyi [nümayəndəliyi] fəaliyyətini təf təşmək qəsdı ilə idarə baş müdiri oraya göndərilmişdir.

ERMƏNİ HÖKUMƏTİN[İN]
CAVABI

Məlum olduğu üzrə Azərbaycan Xariciyyə naziri Ermənistan Cümhuriyyətinə bir nota göndərərək Göycə mahalında olan bir çox müsəlman kəndlərinin əhəlisinə ermənilər tərəfindən edilən təcavüzlərə qarşı protesto və bu işlərin bilatəxir [dərhal] öntü alınması və müqəssirlərin layiqi cəzalara çətdirilməsi[ni] tələb etmişdi. Şimdiki həman notaya Ermənistan Cümhuriyyəti Xariciyyə naziri bu məzmununda cavab göndərmişdir.

“Bakı, Azərbaycan Cümhuriyyəti Xariciyyə nazirina.

Sizin 14 nömrəli teleqramınız almıdım. Kəndlərin adları təqib [təhrif] edilmişdir. Zənn edirəm ki, yanvarın axırında Basarkeçər mahalında vəqə olan hadisə nəzərdə tutulur. Basarkeçər mahalında olan cinayətlərdə Ermənistan qoşunları və əfşerləri iştirak etmişlərdir. Hökumət bu cinayətlərin qətiyyəni bərtərəf edilməsi [qəti surətdə aradan qaldırılması] üçün ciddi tədbirlər ititxaz etmişdir [görmüşdür]. Müqəssirlər ciddi surətdə məsuliyyətə calb ediləcəklərdir.

Ermənistan Cümhuriyyəti Xariciyyə naziri: Tıqranyan.”

II

“Bakı, Azərbaycan Cümhuriyyəti Xariciyyə nazirina.

Basarkeçər cinayəti barəsində göndərdiyim teleqrafa əlavə olaraq bəyan edirəm ki, hökumət tərəfindən ititxaz edilən tədbirlər sayəsində və qoşunların müavinəti [yardımı] ilə müsəlmanlar öz kəndlərinə qayıdışmışlardır. Onlardan qərar edilən şeylər yəna özlərinə yerləşdirmişlərdir. Müqəssirlər məsuliyyətə calb edilirlər.

Ermənistan Cümhuriyyəti Xariciyyə naziri: Tıqranyan.”

GÖZÜMÜZÜ DÖRD AÇALIM!

Bundan bir neçə gün əvvəl, yəni 25 yanvar tarixli “Yedinaya Rossiya” qəzetasının baş məqaləsində 25 yanvar yeni hökumətin 48 gün zərfində 7 iclas... və fəaliyyəti məzmunlu məqaləsini oxuduq.

Əlbəttə, o acı istehzaları dödaq və barmaq isırmadan [dişləmədən] oxuyub keçmək olmaz. Gərək istehza ilə olsun, gərək ciddiyyətlə bizi qəmçiləyirlər və bir dərəcə də haqlıdırlar. Bu qış-sələrdən bir hissə çıxarib özlərinə haqq qazana bilərlər. Zira millət iki vaxım [qorxulu] vəziyyətə qarşısında bulunur: biri bahalıq, onun nəticəsi olaraq aqlı; ikincisi isə əmnivətsizlik. İnsan qənsiz, zəif olarsa, vücutunda xəstəlik mikrobu olan müzzir [zərərli] mikroblar girib fəaliyyətə gələr. Ciyərlər və sair əzanın [orqanların] təxribatına çalısar. Nəhayət məzara qədər sürüklər. Millət kisasından, həтта həyatından tam mənası ilə əmin deyil ikən nasil olur da aramızda olan müzzir mikroblara saheyi-fəaliyyət açılmasın?

Nasil olur da Nikolay zamanına həsrət çəkənə birim istifadə etməmədiyimiz hürriyyətdən müstəfəd olmasınlar [istifadə etməsınlər]? Gözümüzü qabağında cərayən edən haşşizlər və becəriksizlik, yaxud laqeydiyyimizdən misallarla, dəlillər isbat etməsınlər? Biz Müttəfiqlərin güllər üzle tatlı sözlərinə, ümidbaxş vədələrinə etimad edib ciddiyyətəz olmayalım. Əgər şimdiki keçirməkdə olduğumuz əhval eyni şərəitlə cərayən etməyə davam

edərsə və bu cərayənin önünü almay müqtədər olammas isək, istiqlalimizi baltalamaq istəyən xərçi vətəndaşlarımız Sülh Konfransında rollarını kamali-müvəffəqiyyət və əmnivəyyətlə ifa edəcəkləri bədhidır [aşkırdır]. O vaxt Müttəfiqlər də “Siz daha sin-nirüzdə vasil olmamış [yetkinlik yaşına çatmamış] bir millət imişsiniz, kəndinizi kəndiniz idarə edamməzsınız. Sizə bir vəsi [sizin yerinizə sizi idarə edəcək birini, canşın] təyin edalım” deyərlərsə...

Əgər xüday nəbəşəd zebəndəgan xoşnud

Şəfaəte hamə peyğəmbəran nadarad sud.

Biz o zaman Müttəfiqlərə qarşı yalnız məhəlbumu oluruz? İştə biz müqəddəratımızı şimdindən təyin etmək üçün eyi və fəna cəhətlərini dərin-dərin düşünəlim və ona görə xətti-hərəkatimizi təqib edəlim. Gözlərimizi dörd deyil, münkünsə səkkiz açalım. Əski zehniyyətləri tərək edəlim. Müsəlman türklərdə təbiəti-sani [ikinci xarakter] olmuş bir etiyad [vərdiş] var ki, o da qismi-cühəlamız [cahil qismimiz] hər işi, bütün idareyi-xüsusiyyə və ümumiyyətimizi [bütün xüsusi və ümumi işlərimizi] Allaha həvalə edəriz. Allah düzəlsin, Allah düzəldər, inşaallah, məşallahlarla kəndimizi aldadırız. Allah da böylə zümreyi-layəfləhün və layəqlühdən bəmişdir, usanmışdır, zənn edirəm. İkinci, münəvvar [ziyalı] gənclərimiz isə hər şeyi hökumətə yüklərib, hökumətin bərcudur, hökumət yarpmalı deyə seçirici vəziyyətinə alanlar aramızda az deyildir. Halbuki, hökumət və millət bir cüzü-layənfəkdir [bir-birindən ayrılmaz hissələrdir]. Nasil ki, bəliq susuz yaşayammazsa, hökumət də ümum millətin və ələlxüsus gənclərin müavinətinə və rəhbərliyinə müttəaqirdir [məh-təctədir]. Onsuz yaşayammaz. Yaşasa belə, müvəqqətdir.

Biz də insanız, bizim də əzad yaşamağa haqqımız var. Sair həcincslərimiz kimi millə bəyraqımızın altında hür və məsud yaşaymalıyıq! Bu barədə hər əfradi-millət [millətin hər fərdi], bilxəssə münəvvar təbaqəmiz, öhdələrinə düşən vəzifeyi-milliyi və insanıyyələrini [milli və insani vəzifələrini] haqqı ilə ifa etdikləri təqdirdə istiqbalımızdan yüzdə yüz əmin ola bilərib. Məəttəəssüf [təəssüf ki], millətimizin əksəri [məhtəkirlərdən sərfi-nəzər] fəhlələr və kasib və kəndilərimiz oxuyub-yazmaq nemətindən məhrum bir halda olduqlarından na deyərlər, na işlərlə məzəurdurlar [üzrlü sayılırlar]. Çünki öz mənəfeyi-həyatıyyələrinin [n] hangi şeyə bağlı olduğunu bilməkədən acıdırlar.

Bundan dolayı, azəri gənclərinin ən mühüm vəzifələri yalnız qəzətlərə propaqanda etmək, yaxud bir-birləri ilə danışıb-qonuşmaq, fəaliyyətlərinin məhdud bir sahədə yürüdüüb bəş sözlə vaxt zəyə etmək deyil. Bütün millətin ruhuna nüfuz edərək hər cür zəhmətlərə qatlanıb millətə vətən sevgisi, millət və insanıyyət hisləri nəfəz etmək [üfürmək, nəfəslə ötürmək], hürriyyət, istiqlal, vətəndaşlıq vəzifələrini ətrafi ilə anlatmaq və hər xüsüsədə mənə və məddədən hökumətə kömək etmək üçün təqib edəcəq yollarını yötərmək və eyni zamanda onların övadələrinin təlim və təbriyası və məarifinin [in] təminatı üçün ciddi təşəbbüsdəta bulunmaq əhəmm vəzəifəndir. [ən mühüm vəzifələrdəndir] zənnindəyəm. Dünənki qəzətlərdə oxuduğumuz “Yövümülhesab” [hesab günü] məqəleyi-xəbidəsi [əğizdən-ağıza gəzən məqəlası] qəzətə qərelərinə mələumdür. İştə, biz o dedikləri qiyamətini siritəlmüstəaqimi üzərindən keçməkdəyiz. Yeddi yasındən yetmiş yasıllarımızda qədər eyi bilizir ki, o sirit (yani bizim keçmək məcburiyyətinə olduqumuz) siritəlmüstəaqim qıldan incə, qılncından kəşkindir. Biz gözüümüzü əgmayıb yanlış bir hərəkat edərsək, kəndimizi əşfəli-səfilinə düşürüz.

Təbi, günah və savəbimiz mizana çəkilmədən siritə ayaq basmaq olarmı, deyəcəksiniz. Deyə bilərəm ki, bizim günah və savəbimiz çəkilməmişdir və çəkilmis kildir. Çünki “nameyi-ə’mal”ımızi Miln həzrətləri sağ əlimizə vermmişdir. Ancaq o mənhus körpüdən keçməyə, firdovsi-istiqlal və hürriyyətə [istiqlal və hürriyyət cənətinə] daxil olmağa çalısalım. Təkrar edirəm, gözümüzü dörd açalım, çalısalım!

Hür-andişiyan

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Hökumət müəssisələri məmurlarının ittifaqında

Necə ki, mələumdür məşhur Rusiya inqilabından sonra ittifaqlar zühuru ilə bərabər, o cümlədən Bakıda hökumət müəssisələri məmurlarının ittifaqı da təşkil olundu. Bakı Mart hadisələrində isə məzkur [adı çəkilən] ittifaqa iki dəfə böyük zərbə vurulduğu üçün bu günə qədər fəaliyyət etməməyidir. Bu halı nəzərə alıb ittifaqın aski işləyənələrindən bir neçəsi ittifaq idarəsi intixab [çəkmiş] və bu yavvüdə [yaxında] artırılaacaq məaşlar məsələsini həll etmək üçün fevral ayının 21-ində Hökumət Palatası zalında hər müəssisədən bir neçə nümayəndə iştirakı ilə bir iclas yapıldı.

İclasda 30 müəssisədən 95 nümayəndə hazır idi. Azərbaycan Cümhuriyyəti Hökumətində bu qədər nümayəndə iştirakı ancaq dörd nəfər müsəlman nümayəndə olduğu şeyani-diqqət [diqqətəlayə-yiq] idi.

Bir qədər ittifaqın keçmiş fəaliyyətindən və kassasında ancaq 60-70 manat pul qalması bəyan edilmişdir. Sonra idarəyə 15 üzv və 7 nəfər də namizəd intixab edilmişdir.

Müsəlmanlardan isə idarəyə ancaq birçə Camal Paşazadə Parlanm müəssisəsi tərəfindən namizəd daxil oldu.

Türk Ədəmi-Markəziyyət “Müsəvat” firqəsi

Bununla elan edir ki, fevralın 24-ündə saat 9 tamamda Balaxanı mədən dairəsində Benkendorf küçəsində Qəni Əlimərdənzadənin mülkündə şöbə açılacaqdır. Ümum müsəlman fəhlə yoldaşlardan təvəqqe olunur vaxtın əhəmiyyətini nəzərə alıb həmin iclasə təşrif gətirsinlər.

Bələdiyyə İdarəsində

Ticarət və Sənəyə İttifaqı haqqında alınan məlumatla görə, Rilski Cəmiyyəti Ərzaq Nəzarətinə məlum etmişdir ki, Bakı üçün 600 min put buğda verə biləcəkdir. Fəqət bunun əvəzində Ukrayna və Lehistan [Polşaya] aparılmaq üçün həman buğda qiyməti miqdərində neft buraxılmalıdır.

Yeni məhtəkirlər

Hal-hazırda yeni ehtikar [məhtəkirlik] kəşf edilmişdir. Bir çox əşxas [şəxslər] kəndləri gəzərək cırıq və köhnə bonları (bon) ucuz qiymətə alıb bənkənlərdə hesabətə-cariyyəyə yazdırırdılar. Banklar müdiriyyətləri bundan xəbərdar olub lazımi tədabir ititxazına şüru etmişdirsə da [tədbirlər] gərməyə başlamışsa da], yəna yeni məhtəkirlər öz işlərindən ələ keçirmək istəməyirlər.

Qafqaziya Müsəlman [Müttəəllim]lərinin Markəzi Komitəsindən

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü fevralın 25-ində Birinci Realni məktəbində axşam saat 6-da Qafqaziya Müsəlman Müttəəllimlərinin [Tələbələrinin] Markəzi Komitəsinin, martın 4-ündə Hökumət Teatrosunda teatro və müsəmirə tərtib verici komitanın iclası olacaqdır. Həman gün saat 5-də isə Markəzi Komitanın iclası vəqə olacaqdır.

Rus Milli Komitəsində

Rus Milli Komitəsinin 21 şubat iclasında qət edilmişdir [qərara alınmışdır] 9 nəfərdən ibarət bir komisyən intixab edilmiş [seçilmiş] ki, komitənin gələcək fəaliyyəti layihəsi və nizəmmənasini tərtib versin. Komisyona 5 kadet, 3 ictimaiyyəni-inqilabiyyəni [sosialistin-qiləbc] (?), bir nəfər də zəhmətkeş [məkə partiya üzvü] intixab edilmişdir.

BƏYANİ-TƏŞƏKKÜR

Möhtərəm müdir əfəndi! Qafqaziya Müttəəllimlərinin [Tələbələrinin] Markəzi Komitəsi nəfinə [xeyrinə] 2, 4, 5 və 12-ci iana vəraqələri ilə iana cəm edən Sürəyyə xanım Səzərov[a], Gövhər xanım Qazızadə, A. Pşeyniçoy və Dostu xanım Səzərov[a] canablarına qəzətmiz vəsitisələ məzkur [adı çəkilən] Komitə namından [adından] təşəkküratımızı izhar etməyə müsaaidənizi rica edərmiş. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 və 13-üncü iana vəraqələri Mart hadisələrində itdiyinə görə batil [etibarsız] hesab olunur.

Komitə sədri: Hamid Məhəmmədzadə

Doktor

Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəza [xəstəxanalarda] dıçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axsam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor

Samuil İzzəloviç Kopeliyoviç

Daxili və əsəbi mərəza mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. “914” davasını və qızıl üzərində süni dişlər [işlədir]. Voronovski caddada nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

Diş həkimi S. M. Hamburq

Nikolayevski küçədə nömrə 29, Parlanm qarşısında. Telefon 5-96. Dişləra və ağıza müalicə edir. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri və tükələri ağırsız çıxarır. Qızıl işləyir. Qəbul edir səhər saat 9-dan 2-yə kimi; axşam saat 4-dan 7-yə kimi.

Baytəriyyə həkimi və Tibbi fakültənin 2-nci kursunun müdávim-lərindən A.A.Ter-Bağdasarov xırdə heyvanları səhər saat 4-ə axşamədək, iri heyvanlara isə mal sahibinin evində baxır və cavan heyvanlara qiyətə qoyur.

Ünvan: Karantinni küçədə nömrə 100. Telefon nömrəsi 43-08.

2681

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağırsız çıxarırlar. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardən gələnlər üçün iş tezliklə görülür. Qiymətlər münəsbətdir. Qəbul olunur 9-2-yə və axşam 4-7-yə kimi. Voronovski Küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

215

Doktor

Ağahüseyn Kazımov

Qayıdib əmrəzi-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olan naxoşları qəbul etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]: səhər saat 10-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 6-yə kimi. Ünvan: Parapetdə, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbədə. Telefon: 86-27.

2655

Doktor Şahnəzərov

Qayıdib naxoşları qəbul edir: kif, süzənək və dəri azarlarını. Səhər saat 9-12-yə, axşam saat 4-7-yə. Armyanski küçə nömrə 3, Qubernskinin tinində.

2699

Ərzaq Nəzarətindən

Elan

Ərzaq Nəzarəti bununla Bakıdan Azərbaycan Cümhuriyyətinin sair şəhərlər və qəsəbələrinə biddüni-icazə [icazəsiz] hər növ mal və yüklərin aparılmasına müsaidə edir. Yalnız qünd, pesok, çay, papiroso, işpıçka, spirt, yağ, manufaktura, lobya, dəyüd, buğda və ən məhsulu istisna edilir.

Gəncədən və Zaqatala quberniyasından tıxat çıxartmaq qadağan edilir.

Qeyd 1: Hər növ ərzaq şeylərinin və yüklərinin Bakıdan Bakı qradonaçalıştvasındakı kəndlərə icazəsiz aparmağa müsaidə edilir.

Qeyd 2: Neft şeyləri, dəmir və bu cür şeylərin aparılması işlərinə Ticarət və Sənəyə Nəzarəti baxır.

Ərzaq naziri: K. Lizaqr

Kançəlyariya müdiri əvəzi: [Abbasalı bəy] Makinski

42

Bakı “Obşestvenni Sobraniya”

[İctimai Yığıncağı]

Bu gün fevralın 23-ündə bazar günü Bakı “Obşestvenni sobraniya”sının iclasında təyin olunan namizədlərin siyahısı səsə qoyulacaq.